

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การปฏิเสธการถ่ายเลือดของกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูไวย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีหนังสือที่ พส.๐๑๑/๑๖๓ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า คณะกรรมการประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อพยานพระเยซูไวยได้มีหนังสือถึงแพทย์สภาขอให้พิจารณาเอกสารการปฏิเสธการถ่ายเลือดและการปลดปล่อยแพทย์จากความรับผิดชอบ และเอกสารบ่งชี้ทางการแพทย์ไม่รับการถ่ายเลือดว่าครอบคลุมสาระสำคัญครบถ้วนหรือไม่ และมีผลในทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับหรือไม่ โดยชี้แจงว่าคริสต์นิกายพระเยซูไวย (Jehovah's Witnesses) เป็นกลุ่มศาสนาที่มีสมาชิกกว่า หกล้านคน ซึ่งปฏิบัติตามคำสอนในคัมภีร์ไบเบิลอย่างเคร่งครัด หนึ่งในข้อปฏิบัติที่สำคัญคือ การละเว้นจากเลือด พยานพระเยซูไวยจึงปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือด

คณะกรรมการแพทย์สภาในการประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๔๕ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ พิจารณาเรื่องดังกล่าวแล้วเห็นว่า เรื่องนี้มีผลกระทบต่อการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทย์เพราะในทางปฏิบัติหากแพทย์ไม่ช่วยเหลือผู้ป่วยในระยะอันตรายแพทย์ก็จะมีผลผิดเพื่อความปลอดภัยจึงมีมติให้สอบถามความเห็นจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า การปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือดของสมาชิกพยานพระเยซูไวย แพทย์สามารถกระทำหรือไม่ หากมีความจำเป็นที่ต้องช่วยชีวิตด้วยการให้เลือด แพทย์ผู้ถือปฏิบัติตามที่กลุ่มศาสนากำหนดจะมีความผิดประการใดหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๐) ได้พิจารณาข้อหาดังกล่าวประกอบกับได้ฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานปลัดกระทรวง) และผู้แทนแพทย์สภาแล้ว เห็นว่า ประเด็นที่ต้องพิจารณามีสองประเด็น คือ

๑. การแสดงเจตจำนงไว้ล่วงหน้าของสมาชิกกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูไวยในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือด แพทย์สามารถปฏิบัติตามเจตจำนงดังกล่าวได้หรือไม่

๒. หากมีความจำเป็นที่ต้องช่วยชีวิตด้วยการให้เลือด แพทย์ผู้ถือปฏิบัติตามที่ผู้ป่วยซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูไวยได้แสดงเจตจำนงไว้ล่วงหน้าในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือด จนเป็นเหตุให้ผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการถ่ายเลือดนั้นถึงแก่ความตาย แพทย์จะมีความผิดประการใดหรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง ที่ว่า การแสดงเจตจำนงไว้ล่วงหน้าของสมาชิกกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูไวย ในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือด แพทย์สามารถปฏิบัติตาม

เจตจำนงดังกล่าวได้หรือไม่ นั้น เห็นว่า มาตรา ๓๘^๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองให้บุคคลมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา และมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน แต่จะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยการใช้เสรีภาพดังกล่าวจะได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนาหรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น นอกจากนั้นมาตรา ๒๘^๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองให้บุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น จึงต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าการแสดงเจตจำนงไว้วางหน้าของสมาชิกกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูเสว ในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือดนั้น เป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมือง หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ซึ่งแยกพิจารณาได้เป็นสองกรณีคือ

(๑) กรณีผู้ป่วยที่ไม่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต หากเป็นการแสดงเจตจำนงไว้วางหน้าของผู้ป่วยในขณะที่มีความรู้สึกผิดชอบสำหรับตนเองในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือดย่อมไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น แพทย์สามารถปฏิบัติตามเจตจำนงดังกล่าวของผู้ป่วยได้

(๒) กรณีผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิตและตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม แพทย์ผู้ให้การรักษาจำเป็นต้องใช้วิธีการรักษาโดยการถ่ายเลือดเท่านั้น จึงจะสามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยไว้ได้ การแสดงเจตจำนงไว้วางหน้าในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือด ซึ่งจะมีผลให้ผู้ป่วยนั้นต้องเสียชีวิตทั้ง ๆ ที่ยังมีวิธีการรักษาโดยการถ่ายเลือด ซึ่งจะสามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยไว้ได้ ในกรณีนี้การแสดงเจตจำนงดังกล่าวของผู้ป่วยย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อ

^๑ มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธิ นิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธิ นิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

^๒ มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

หน้าที่พลเมืองและขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๕๐^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น แพทย์จึงไม่สามารถปฏิบัติตามเจตจำนงดังกล่าวของผู้ป่วยได้ประเด็นที่สอง ที่ว่า หากมีความจำเป็นที่ต้องช่วยชีวิตด้วยการให้เลือด แพทย์ผู้ถือปฏิบัติตามที่ผู้ป่วยซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มศาสนาคริสต์นิกายพระเยซูฮาวาได้แสดงเจตจำนงไวล่วงหน้าในการปฏิเสธการรักษาใด ๆ ที่ต้องใช้เลือดจนเป็นเหตุให้ผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการถ่ายเลือดนั้นถึงแก่ความตาย แพทย์จะมีความผิดประการใดหรือไม่ นั้น เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่แพทย์เห็นผู้ป่วยตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้ แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา ๓๗๔^๔ แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนั้นยังเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมซึ่งตามมาตรา ๓๑^๕ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕ บัญญัติให้แพทย์ต้องรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทยสภา และข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๖ หมวด ๓ ข้อ ๑^๖ กำหนดให้แพทย์ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด และพยายามให้ผู้ป่วยพ้นจากอาการทรมานจากโรคและความพิการต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นผลให้แพทย์ผู้นั้นถูกแพทยสภาสอบสวนและลงโทษได้ตามมาตรา ๓๙^๗ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕

^๓ มาตรา ๑๕๐ การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

^๔ มาตรา ๓๗๔ ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

^๕ มาตรา ๓๑ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทยสภา

^๖ ข้อ ๑ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด และพยายามให้ผู้ป่วยพ้นจากอาการทรมานจากโรคและความพิการต่าง ๆ โดยไม่เรียกร้องสินจ้างรางวัลพิเศษนอกจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ

^๗ มาตรา ๓๙ เมื่อคณะกรรมการได้รับสำนวนการสอบสวนและความเห็นของคณะอนุกรรมการสอบสวนแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาสำนวนการสอบสวนและความเห็นดังกล่าว

คณะกรรมการอาจให้คณะอนุกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมก่อนวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

คณะกรรมการมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ยกข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษ

(๒) ว่ากล่าวตักเตือน

(๓) ภาคทัณฑ์

(๔) พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสองปี

(๕) เพิกถอนใบอนุญาต

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(นางสาวพรทิพย์ จาละ)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีนาคม ๒๕๔๖